

Ogólnopolska konferencja: Snuć nić jak opowieść. Tkaniny w kulturach świata – konferencja interdyscyplinarna

29–30 maja 2015 roku

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Organizatorzy: Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej WNH UMK, Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata.

Konferencja odbyła się w Sali Rady Wydziału Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (Collegium Humanisticum). W Toruniu już od wielu lat odbywają się organizowane przez Wydział Sztuk Pięknych i Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, cykliczne spotkania konserwatorów dzieł sztuki i zawsze w ich programie znajduje się panel lub przynajmniej kilka wystąpień dotyczących świata tkanin. Jednak tegoroczne spotkanie, zorganizowane przez etnologów i antropologów kulturowych, miało nieco odmienny charakter.

W kulturach świata znajdujemy bowiem wiele przykładów ścisłych powiązań tkactwa i tkaniny z mitologią, obrzędowością, obyczajowością, folklorem i innymi aspektami kultury. Celem konferencji było spojrzenie na tę dziedzinę rękodzieła nie tylko jako na wytwór rąk ludzkich i przejaw konkretnych umiejętności, czy też jako na wyraz zaspokajania potrzeb estetycznych. Zależało nam, aby obrady dotyczyły nie tylko technologii i narzędzi tkackich, zagadnień materiałoznawczych, czy spraw konserwatorskich. Zależało nam na zajęciu się problematyką wzornictwa, motywów zdobniczych, symboliki ornamentów, tradycji użytkowania tkanin, spraw społecznych związanych z ich wytwórstwem i wykorzystywaniem, odbiciem tych tradycji w folklorze, a także na uchwyceniu przemian zachodzących we wszystkich wyżej wymienionych obszarach. Jednym słowem, interesował nas szeroki kontekst kulturowy tego tak bardzo wieloaspektowego zjawiska.

Konferencja była z założenia interdyscyplinarna. Do udziału zaproszeni zostali przedstawiciele najrozmaitszych dyscyplin badawczych: historycy sztuki, konserwatorzy dzieł sztuki, etnologzy i antropologzy kulturowi, folklorysty, archeolodzy, a nawet przyrodnicy i technolodzy włókna. Ostatecznie udział w spotkaniu wzięło czternaście referentek, które zaprezentowały efekty swoich prac badawczych dotyczących tkanin pochodzących z rozmaitych obszarów świata: z Polski, Euro-

py, Ameryki Południowej, Azji, Afryki i rozmaitych okresów – od pradziejów po współczesność. Wystąpienia dotyczyły zarówno znaczenia tkactwa i tkaniny w życiu różnych ludów, jak i historii tej wytwórczości na określonych obszarach świata oraz roli, jaką odgrywa przędzenie, snucie i tkanie w folklorze i w zachowaniach obrzędowych. Trzeba bowiem pamiętać, że wątki związane z tymi czynnościami pojawiają się w wielu mitach, bajkach i opowieściach, a nakazy i zakazy obrzędowe i obyczajowe często związane są z zaświatami.

Podczas konferencji słuchacze mieli możliwość poznania między innymi historii i charakterystyki polskich haftów wzorowanych na ornamentach z tkanin *chintz*, dziejów polskiej tkaniny pasiastej czy wykorzystywania tkanin w dekoracji trumien okresu nowożytnego. W kilku wystąpieniach podkreślano ciągłość tradycyjnego wzornictwa i technik, udowodniano ich stosowanie w dzisiejszych ubiorach i we współczesnym rzemiośle Ameryki, Afryki, Azji oraz określano tendencje zauważanych modyfikacji. W kolejnych wystąpieniach poruszano problem wędrówek tradycyjnych technik i ornamentów z odległej Azji do Europy (w tym do Holandii, Anglii i Polski) oraz Afryki; przemiany zachodzące we wzornictwie, technikach zdobniczych, zastosowanych włóknach i barwnikach tradycyjnych wyrobów (na przykład *khasa*, *bogolan*, *batik*, *kanga*). Niektóre z tkanin afrykańskich zmieniają nie tylko odbiorcę, ale i wytwórcę (bywa, że są już dzisiaj wykonywane przez kobiety, chociaż do niedawna była to domena mężczyzn, a powszechnie używane tkaniny drukowane pochodzą często z wytwórni chińskich, dostosowujących ich ornamentykę do aktualnej mody). Te wytwory tkackie tracą również swoje znaczenie symboliczne i rytualne na rzecz rozbudowanej ornamentyki dostosowanej do potrzeb współczesnych Afrykanów oraz potencjalnych nabywców spoza kontynentu. Kilka wystąpień dotyczyło także współczesnej tkaniny artystycznej tworzonej przez artystki i artystów pochodzących między innymi z Izraela, Stanów Zjednoczonych, Polski, krajów afrykańskich oraz przez Afrykanów żyjący w diasporze. Wyselekcjonowana, niewielka ilość i różnorodność referatów pozwoliła na prowadzenie długich, interesujących dyskusji. Konferencji towarzyszyły nie tylko prezentacje multimedialne, gdyż dwa wielkie stoły zostały wprost zasłane tkaninami przywiezionymi przez uczestniczki konferencji z najrozmaitszych zakątków świata, od Afryki po Azję południowo-wschodnią. Tkaniny te wykonano przy użyciu najprzeróżniejszych technik zdobniczych, takich jak haft, *ikat*, *batik*, druk klockowy, itp.

Uczestnicy konferencji mieli także możliwość obejrzenia wystawy *Tkanina afrykańska. Tradycja i zmiana*, otwartej w Muzeum Podróżników im. Tony'ego Halika (Oddział Muzeum Okręgowego w Toruniu), przygotowanej przez Ewę Prądyńską i Magdalenę Nierzwicką, prezentującej zbiory Muzeum Narodowego w Szczecinie. Na ekspozycji znalazły się głównie tekstylia z Afryki Zachodniej i Południowej. Ukazano wielość sposobów ich wykorzystania w codziennym ży-

ciu (jako narzuty, koce, ozdoby domu, ubiory i uroczyste stroje) oraz bogactwo tamtejszych technik zdobniczych i ornamentów.

Konferencja dała możliwość wymiany doświadczeń i myśli, pozwoliła na nawiązanie nowych znajomości i otworzyła możliwości współpracy. Dowodem tego, że nie tylko organizatorzy uznali je za owocne, były liczne sygnały, jakie otrzymaliśmy i otrzymujemy nadal od uczestników spotkania. Mamy nadzieję, że uda nam się wydać tom poświęcony roli tkaniny w kulturach świata, który planujemy opublikować w ramach serii Toruńskie Studia o Sztuce Orientu. W naszym zamyśle będzie to zbiór opowieści o tkaniu i o tkaninach, ich genezie, motywach, symbolice i ich roli w kulturach rozmaitych ludów świata.

Anna Nadolska-Styczyńska

